



www.dereta.rs

DEJVID LINČ

SOBA ZA SNOVE

LOV NA VELIKU RIBU

KRISTIN MAKENA

SOBA ZA SNOVE

PRIČAJ S NJOM

KNJIGA PROMENA

GALERIJA „FERUS”: MESTO OD KOGA TREBA POČETI



SOBA

ZA

SNOVE





A black and white photograph of a cityscape, likely Belgrade, viewed from a high vantage point. The foreground shows a concrete ledge and some foliage. The middle ground is filled with dense urban development, including residential buildings and commercial structures. In the background, a range of hills or mountains is visible under a clear sky. The text is overlaid on the image.

dejvid linč i kristin makena

SOBA
ZA
SNOVE

Beograd
2018.
DERETA

Biblioteka

BIOGRAFIJE

Urednik izdanja

Aleksandar Šurbatović

Naslov originala

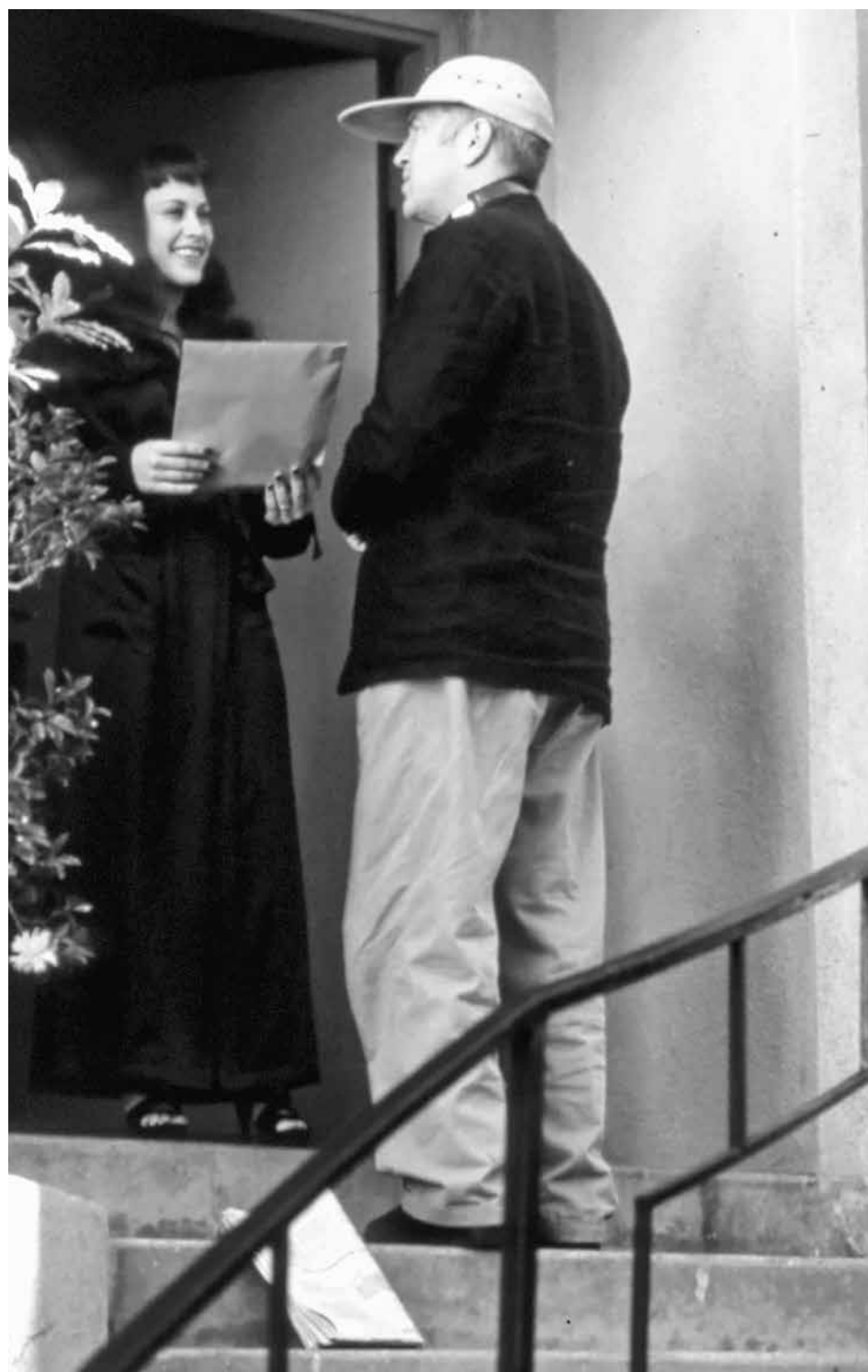
ROOM TO DREAM

David Lynch and Kristine McKenna

Prevod sa engleskog

Radmila Ivanov

Posvećeno Njegovoj svetosti Mahariši Mahešu Jogiju
i
svetskoj porodici



SADRŽAJ

11	Uvod
15	Američka PASTORALA
45	Umetnički život
73	Osmehnute vreće smrti
103	Spajk
149	Mladi Amerikanac
183	Opčinjen
213	Romansa iz predgrađa, samo malo drugačija
251	Umotano u najlon
293	Pronalaženje ljubavi u paklu

315	Budeš gore, pa si dole
343	U susedstvu tame
373	MaLo beLe munje i poneka ríba
405	Kriška nečega
421	Najsrećniji od svih srećnih krajeva
455	U studiju
487	Moja cepanica počinje da se Zlati
525	Zahvalnica
527	Filmografija
545	Hronologija izložbi
551	Izvori
553	Napomene
565	Potpisi slika i autori
573	O autorima

UVOD

Kad smo odlučili da zajedno pišemo *Sobu za snove* pre nekoliko godina, želeli smo da postignemo dve stvari. Prvo, da se što je moguće više približimo pisanju jedne konačne biografije; to znači, sve činjenice, brojke i datumi su tačni, i svi relevantni učesnici su prisutni i dokumentovani. Drugo, želeli smo da glas protagoniste odigra приметnu ulogu u pripovedanju.

Pred kraj smo osmislili način rada koji će nekome možda delovati čudno; nadamo se pak da je čitalac u stanju da u njemu primeti izvestan ritam. Najpre bi zadatak jednog od nas dvoje (Kristin) bio da napiše određeno poglavlje služeći se uobičajenim biografskim alatcima, uključujući istraživanje i intervju s preko stotinu ljudi – članova porodice, prijatelja, bivših supružnika, saradnika, glumaca i producenata. Zatim bi onaj drugi (Dejvid) pregledao to poglavlje, ispravio eventualne greške ili nepreciznosti i proizveo sopstveno poglavlje zauzvrat, koristeći se tuđim sećanjima kako bi iskopao vlastita. Ono što ovde čitate u osnovi je razgovor koji jedan čovek vodi sa sopstvenom biografijom.

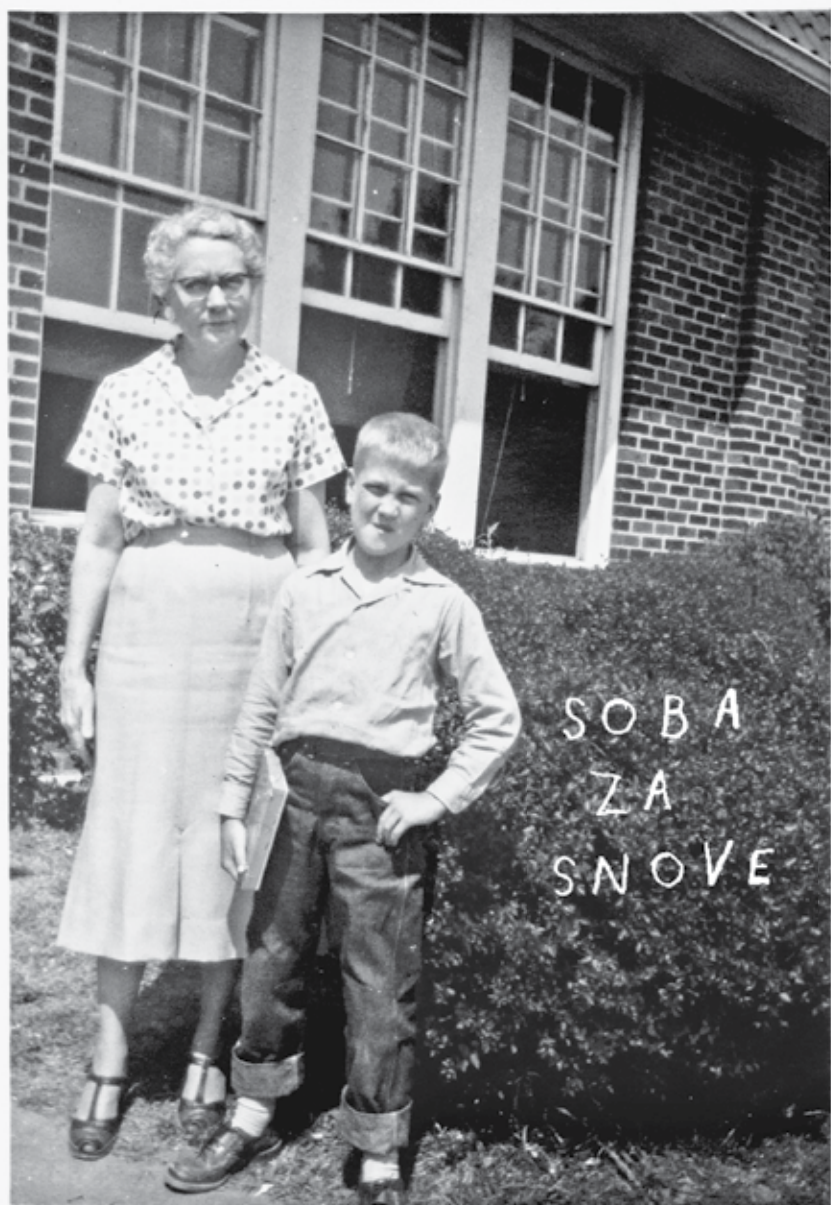
Nisu bila postavljena nikakva osnovna pravila i ništa nije bilo proglašeno zabranjenim kad smo se prihvatili ove knjige. Svi oni koji su velikodušno pristali da budu intervjuisani imali su slobodu da ispričaju svoju verziju događaja kako su našli za shodno. Namera nije bila da ova knjiga bude egzegeza filmova ili umetničkih dela neizostavnih u ovoj priči; materijala takve vrste ima u izobilju na drugim mestima. Ova knjiga je hronika stvari koje su se dogodile, a ne nekakvo objašnjenje šta su te stvari značile.

Dok smo se primicali završetku naše saradnje, oboje smo imali istu misao: čini se da je ova knjiga kratka i da jedva dotiče površinu priče kojom se bavi. Ljudska svest je ogromno prostranstvo koje ne možemo smestiti

UVOD

među korice jedne knjige, a svako iskustvo ima previše aspekata da bi se svi pobrojali. Težili smo da budemo konačni, ali je u pitanju ipak tek letimičan pogled.

– DEJVID LINČ I KRISTIN MAKENA







Američka PASTORALA



Majka Dejvida Linča bila je iz grada, a njegov otac je bio sa sela. Dobro mesto za početak ove priče, zato što je ovo priča o dvojstvima. „Sve je u tako krhkom stanju, sve to meso, a ovaj svet je nesavršen“, primetio je jednom Linč, i ta spoznaja je centralno mesto svega što je pravio.¹ Živimo u carstvu suprotnosti, na takvom jednom mestu na kome dobro i zlo, duh i materija, vera i razum, nevina ljubav i čulna pohota postoje jedno uz drugo u izvesnom neprijatnom primirju; Linčovo delo boravi u toj komplikovanoj zoni, u kojoj se sudaraju lepo i proketo.

Linčova majka, Edvina Sundholm, bila je potomak finških imigranata i odrasla je u Bruklinu. Odgajana je na smogu i čađi gradova, mirisu nafte i benzina, patvorenju i istrebljivanju prirode; te su stvari integralni deo Linča i njegovog pogleda na svet. Njegov pradedo po ocu naselio se na žitorodnoj zemlji u blizini Kolfaksa, u državi Vašington, gde mu je rođen sin, Ostin Linč, 1884. godine. Pilane i drveće koje para nebo, miris sveže pokošenih travnjaka, zvezdana noćna neba koja postoje samo daleko od gradova – te stvari su deo Linča, takođe.

Deda Dejvida Linča je postao farmer kao i njegov otac i gajio je žito, a nakon što su se upoznali na jednoj sahrani, Ostin i Mod Salivan, devojka iz Sent Marisa, država Ajdaho, sklopili su brak. „Mod je bila obrazovana i podigla je našeg oca tako da bude odista marljiv“, rekla je Linčova sestra Marta Levasi o svojoj baki, koja je bila učiteljica u školi s jednom učionicom, na zemlji koju su njen suprug i ona posedovali, u blizini Hajvuda u Montani.²

Ostin i Mod Linč su imali troje dece: otac Dejvida Linča, Donald, bio je drugo dete, a rodio se 4. decembra 1915. godine u kući bez vode i struje. „Živeo je na pustom mestu i voleo je drveće zato što u preriji drveća nije

bilo", rekao je Dejvidov brat, Džon. „Bio je rešen da ne bude farmer i da ne živi u preriji, pa se opredelio za šumarstvo.”³

Donald Linč je radio diplomski rad iz entomologije na Univerzitetu Djuk, u Daramu, Severna Karolina, kad je upoznao Edvinu Sundholm, 1939. godine. Ona je bila studentkinja na nižim godinama koja je tu studirala nemački i engleski, a putevi su im se ukrstili u toku jedne šetnje po šumi; impresionirala ju je njegova učtivost, pošto je pridržao jednu nisku granu kako bi ona mogla da prođe. Na dan 16. januara 1945. godine stupili su u brak u mornaričkoj kapeli na ostrvu Mer, u Kaliforniji, šezdesetak kilometara severoistočno od San Franciska. Nedugo zatim, Donald je dobio posao naučnika istraživača za američko Ministarstvo poljoprivrede u Misuli, država Montana. I upravo su tu njegova supruga i on počeli da stvaraju porodicu.

Dejvid Kejt Linč je bio njihovo prvo dete. Rođen je u Misuli 20. januara 1946. godine i bio je star dva meseca kad se porodica preselila u Sendpoint, država Ajdaho, gde su proveli dve godine dok je Donald onde radio za Ministarstvo poljoprivrede. Živeli su u Sendpointu 1948. godine kad je rođen Dejvidov mlađi brat, Džon, ali je i on došao na svet u Misuli: Edvina Linč – poznata kao Sani – vratila se u Misulu da rodi svoje drugo dete. Kasnije te iste godine, porodica se preselila u Spoken, država Vašington, gde je rođena Marta, 1949. godine. Porodica je provela 1954. godinu u Daramu, dok je Donald dovršavao studije na Djuku, vratila se nakratko u Spoken, zatim se nastanila u Bojsiju, u državi Ajdaho, 1955. godine, gde je i ostala do 1960. Tu je Dejvid Linč proveo najznačajnije godine svog detinjstva.

Period nakon Drugog svetskog rata bio je savršeno vreme da se bude dete u Sjedinjenim Državama. Korejski rat se završio 1953, prijatno umirujući, dva puta izabrani predsednik Dvajt Ajzenhauer bio je u Beloj kući od 1953. do 1961, prirodni svet je još uvek bujao i izgledalo je kao da nema baš o mnogo čemu da se brine. Iako je Bojsi glavni grad države Ajdaho, u to vreme imao je karakter provincijskog grada, a deca iz srednje klase su tamo odrastala sa stepenom slobode kakav je danas nezamisliv. Roditelji tada još uvek nisu zakazivali svojoj deci termine za igru, pa su ona zajedno s prijateljima skitala po kraju, samostalno otkrivajući stvari; takvo je bilo iskustvo Linčovog detinjstva.

„Detinjstvo nam je odista bilo čarobno, posebno za vreme leta, i moja najlepše uspomene na Dejvida dogodile su se u leto", sećao se Mark Smit, koji je bio jedan od Linčovih najbližih prijatelja u Bojsiju. „Dejvidova i moja

zadnja vrata od kuće bila su na međusobnoj udaljenosti od nekih deset metara; naši roditelji bi nam dali doručak i onda bismo izjurili na vrata i igrali se po ceo dan. U kraju je bilo praznih placeva pa bismo uzeli lopate od naših očeva i gradili velike podzemne utvrde da bismo u njima samo ležali. Bili smo u uzrastu u kome dečaci uživaju da se igraju vojnika.”⁴

I Linčova majka i njegov otac imali su po dvoje braće i/ili sestara, od kojih su svi osim jednog bili u braku i imali decu, pa je njihova familija bila velika, s mnogo tetaka, stričeva i rođaka, i svi su se povremeno okupljali u domu Linčove babe i dede po majci, u Bruklinu. „Tetka Lili i teča Ed su bili prijatni, srdačni ljudi, a njihova kuća u Četrnaestoj ulici bila je nalik raju – Lili je imala ogroman sto koji je zauzimao najveći deo kuhinje i tu bismo se svi okupili”, sećala se Linčova rođaka Elena Zegareli. „Kad su Edvina i Don i njihova deca dolazili, to je bio veliki događaj, i Lili bi spremila veliku večeru i svi bi došli.”⁵

Po svemu sudeći, Linčovi roditelji su bili izuzetni ljudi. „Naši roditelji su nam dopuštali da radimo stvari koje su bile pomalo sulude i koje ne biste radili danas”, rekao je Džon Linč. „Bili su veoma otvoreni i nikada nisu pokušavali da nas primoravaju da radimo ovako ili onako.” Prva žena Dejvida Linča, Pegi Rivi, rekla je: „Dejvid mi je ispričao nešto neobično o svojim roditeljima, a to je da, ako bi neko njihovo dete došlo na ideju da nešto napravi ili nauči, to je primano sa apsolutnom ozbiljnošću. Imali su radionicu u kojoj su pravili svakakve stvari i odmah bi se postavljalo pitanje: kako to da uradimo? Nešto što je u vašoj glavi prelazilo bi u realni svet veoma brzo, što je moćna stvar.”

„Dejvidovi roditelji su podržavali svoju decu u tome da budu ono što jesu”, nastavila je Pegi Rivi, „ali je Dejvidov otac imao jasne standarde ponašanja. Nisi se prema ljudima odnosio usrano, a kad si nešto radio, radio si to dobro – u tome je bio strog. Dejvid ima besprekorne standarde kad se radi o zanatu, i sigurna sam da to ima veze s njegovim ocem.”⁶

Linčov drug iz detinjstva Gordon Templton pamti Linčovu majku kao „odličnu domaćicu. Sama je pravila odeću za svoju decu i bila je prilično dobra šnajderka.”⁷ Linčovi roditelji su bili i romantični jedno prema drugom – „držali bi se za ruke i poljupcem se pozdravljali na rastanku”, rekla je Marta Levasi – a u korespondenciji, Linčova majka se ponekad potpisivala sa „Sani”, crtajući sunce pored svog imena, „i Don” s crtežom drveta pored njegovog. Bili su pobožni prezbiterijanci. „To je bio važan deo našeg odgoja”, rekao je Džon Linč, „i išli bismo nedeljom na veronauku. Smitovi, iz susedne

kuće, bili su pravi kontrast našoj porodici. Nedeljom bi seli u svoj tanderberd kabriolet i uputili se na skijanje, a gospodin Smit bi pušio cigaretu. Naša porodica je sedala u pontijak i odlazila u crkvu. Dejvid je smatrao da su Smitovi strava, a da je naša porodica uštogljena.”

Dejvidova ćerka Dženifer Linč pamti svoju baku kao „urednu, ispravnu i veoma angažovanu u svojoj crkvi. Takođe, Sani je imala sjajan smisao za humor i volela je svoju decu. Nikada nisam dobijala utisak da je Dejvid omiljeniji, ali je sasvim sigurno bio taj za koga je najviše brinula. Moj otac je veoma voleo oba svoja roditelja, ali je takođe prezirao tu svekoliku dobrotu, belu tarabu i sve to. On ima romantično shvatanje tih stvari, ali ih je takođe i mrzeo, zato što je želeo da puši cigarete i živi umetničkim životom, a oni su išli u crkvu i sve je bilo savršeno, i mirno, i dobro. To ga je pomalo izluđivalo”.⁸

Linčovi su živeli u slepoj ulici s nekoliko dečaka približno istog uzrasta u okolnim kućama, i svi su postali prijatelji. „Bilo nas je, mislim, osmorica”, rekao je Templton. „Tu je bio Vilard Vinks Berns, Gari Gens, Rajli Rajls Katler, ja, Mark i Rendi Smit i Dejvid i Džon Linč, i bili smo kao braća. Svi smo voleli časopis *Med*, mnogo smo vozili bicikle, vrzmali se po bazenu leti i odlazili u kuće naših devojaka i slušali muziku. Imali smo mnogo slobode – ostali bismo napolju vozeći bicikle do deset noću, sami išli autobusom u centar grada i pazili smo jedan na drugog. I svi smo voleli Dejvida. Bio je druželjubitiv, društven, skroman, odan i spreman da pomogne.”

Linč je izgleda bio bistro dete koje je bilo gladno sofisticiranosti do koje je bilo teško doći u Bojsiju pedesetih godina prošlog veka, i za njega kažu da je kao dete „čeznuo da se dogodi nešto izvan uobičajenog”. Televizija je unosila drugačije realnosti u američke domove, prvi put, i počinjala je da kruni jedinstven regionalni karakter mesta i gradova širom zemlje. Nije teško zamisliti da je intuitivno dete kao Linč možda osećalo tu duboku promenu koja je započinjala da transformiše zemlju. U isto vreme, bio je u velikoj meri čovek svoga vremena i mesta i bio je prilježan član mladih izviđača; kao odrastao čovek ponekad je isticao svoj status „orla” u izviđačima, najviši čin koji jedan izviđač može dostići.

„Bili smo zajedno u ‘Trupi 99’”, rekao je Mark Smit. „Imali smo sve te aktivnosti – plivanje, vezivanje čvorova – a jedna od njih bio je jednonoćni kamp opstanka na kome nas je neki momak podučavao tome šta jesti u šumi da bi se preživelo, kako uloviti vevericu i skuvati je i tome slično. Imali smo nekoliko sastanaka obuke, a zatim smo otišli u planine da preživimo. Pre nego što

smo krenuli, pokupovali smo slatkiša koliko god smo mogli i posle prvog sata pojeli sve. Onda smo stigli do tog jezera gde nam je rečeno da ulovimo ribu – što niko od nas nije umeo – i kad je pala noć, mislili smo da ćemo pomreći od gladi. Onda smo primetili da neki avion kruži iznad naših glava i da iz njega ispada kutija s padobranom. Bilo je stvarno dramatično. Kutija je bila puna stvari kao što su jaja u prahu i svi smo preživeli.”

Linč je bio jedno od one dece s prirodnim talentom za crtanje i njegov umetnički talenat postao je očigledan u ranom uzrastu. Njegova majka je odbijala da mu daje bojanke – smatrala je da one ograničavaju maštu – a njegov otac je s posla donosio kući gomile milimetarske hartije; Linč je imao sav materijal koji mu je bio potreban i podstican je, kad je sedao da crta, da ide kud ga mašta vodi. „Bilo je to odmah posle rata i svuda je bilo vojnih stvari koje su pretekle, pa bih crtao puške i noževe”, prisećao se Linč. „Zainteresovao sam se za avione, bombardere i lovce, leteće tigrove i Brauningove mašinke s vodenim hlađenjem.”⁹

Marta Levasi se priseća: „Deca su tada većinom nosila obične majice, a Dejvid je uz pomoć markera počeo da kreira majice za svu komšijsku decu, i svi iz komšiluka su kupili po jednu. Sećam se da je prvi komšija, g. Smit, kupio jednu za nekog prijatelja koji je punio četrdeset. Dejvid je napravio neku vrstu crteža u stilu 'život počinje u četrdesetoj' s čovekom zagledanim u neku zgodnu ženu.”

Kao darovito, harizmatično dete, Linč je „svakako bio neko ko je privlačio ljude”, rekao je Smit. „Bio je popularan i mogu lako da ga vidim na čelu filmskog seta – uvek je bio prepun energije i imao je mnogo prijatelja, zato što je umeo da nasmeje ljude. Sećam se kako smo sedeli na ivičnjaku u petom razredu i čitali nešto iz časopisa *Med* naglas jedan drugom i prosto urlali, i kad sam gledao prvu epizodu *Tvin Piksa*, prepoznao sam taj isti smisao za humor.” Linčova sestra se složila da „u Dejvidovom delu ima mnogo humora iz tog perioda naših života”.

Linč je bio predsednik svoje odeljenske zajednice u sedmom razredu i svirao je trubu u školskom orkestru. Kao većina fizički zdravih stanovnika Bojsija, skijao je i plivao – bio je dobar i u jednom i u drugom sportu, rekla je njegova sestra – i igrao je na prvoj bazi u Maloj bejzbol ligi. Takođe je voleo i film. „Ako bi išao na neki film koji ja nisam odgledao, došao bi kući i ispričao mi ga u detalje”, rekao je Džon Linč. „Sećam se jednog koji mu se posebno dopao a zvao se *Čovek koji je ubio Libertija Valansa*, i o njemu nije prestajao da priča.” Prvi film kojeg se Linč seća bio je *Sačekaj da sunce zasija*,

Neli, pesimistična drama koju je režirao Henri King 1952. godine, a koji kulminira kad glavnog lika izrešetaju u berbernici. „Gledao sam ga u bioskopu na otvorenom iz auta sa roditeljima i sećam se jedne scene u kojoj tipa izrešetaju mašinkom u berberskoj stolici i druge scene s devojčicom koja se igra dugmetom”, prisećao se Linč. „Iznenada njeni roditelji shvataju da joj se dugme zaglavilo u grlu, i pamtim da me je proželo pravo osećanje užasa.”

U svetlu dela koje je Linč potom proizveo, ne iznenađuje saznanje da su njegove uspomene iz detinjstva mešavina svetlosti i tame. Možda mu je poziv njegovog oca, koji je radio s obolelim drvećem, ulio pojačanu svest o onome što sam opisuje kao „divlji bol i propadanje”, koji se skrivaju ispod površine stvari. Koji god da je razlog, Linč je bio neobično osetljiv na entropiju što istog trena počinje da nagriza svaku novu stvar i nalazio je da je to uznemirujuće. Porodične posete babi i dedi u Njujorku Linča su takođe činile nervoznim, i seća se da su ga izuzetno uznemiravale stvari s kojima se tamo susretao. „Stvari zbog kojih bih se uznemirio bile su ništavne spram osećanja koje su budile u meni”, govorio je. „Mislim da ljudi osećaju strah čak i kad ne razumeju njegov uzrok. Ponekad uđete u prostoriju i možete da osetite da nešto nije u redu, i kad bih odlazio u Njujork, to osećanje me je pokrivalo kao ćebe. Biti napolju, u prirodi, nosi drugačiju vrstu straha, ali i tamo ga ima. Neke mnogo ružne stvari mogu da se dogode na selu.”

Slika koju je Linč naslikao 1988. godine, pod naslovom „Bojsi, Ajdaho”, govori o sećanjima te vrste. U donjem desnom kvadrantu jednog crnog polja nalazi se kontura u obliku države Ajdaho, koja je okružena kolažom od sićušnih slova koja ispisuju naziv same slike. Četiri krzave vertikalne linije presecaju to crno polje, a preteći levak tornada s leve strane od ravni konture izgleda kao da se ustremio ka državi. To je jedna uznemirujuća slika.

Izgleda da one nešto turbulentnije struje Linčovog uma nisu bile očigledne njegovim drugarima za igru iz Bojsija. Smit je rekao: „Kad onaj crni auto vijuga uzbrdo u *Bulevaru zvezda*, jednostavno znate da nešto jezivo treba da se dogodi, a to nije osoba koja je Dejvid bio kao dete. Pomračina u njegovom delu me iznenađuje i ne znam odakle je došla.”

Godine 1960, kad je Linču bilo četrnaest godina, njegov otac je premešten u Aleksandriju, država Virdžinija, pa se porodica još jednom preselila. Smit se sećao da „je bilo kao da je neko skinuo sijalicu sa bandere kad se Dejvidova porodica odselila. Imali su pontijaka iz 1950, a pontijakov simbol je indijanska glava, pa je glava Indijanca bio ukrasni amblem na haubi tog

automobila. Nos njihovog Indijanca je bio polomljen, pa smo auto zvali poglavica Polomljeni Nos i taj auto su prodali mojoj mami i tati pre nego što su se odselili". Gordon Templton se takođe seća dana kada su se Linčovi odselili: „Otišli su vozom i nekolicina nas se odvezla na biciklima do stanice da ih isprati. Bio je to tužan dan."

Iako je Linč procvetao kao srednjoškolac u Aleksandriji, godine koje je proveo u Bojsiju uvek su imale posebno mesto u njegovom srcu. „Kad u glavi zamišljam Bojsi, vidim euforični hromirani optimizam 50-ih", kaže on. Kad je Linčova porodica napustila Bojsi, takođe se odselilo još nekoliko komšija, i Džon Linč se setio da je Dejvid rekao: „Tada je muzika prestala."

Linč je polako počeo da napušta prostore detinjstva pre odlaska iz Bojsija. Seća se šoka koji je osetio kao mladi adolescent kad je shvatio da je propustio debi Elvisa Prislija u emisiji Eda Salivana, i već se ozbiljno bio zainteresovao za devojke u vreme kad se porodica preselila. „Dejvid je počeo ozbiljno da izlazi s jednom odista slatkom devojkom", rekao je Smit. „Bili su veoma zaljubljeni." Linčova sestra se prisetila da je „Dejvid uvek imao neku devojku još od prilično mladih dana. Kad je bio u starijim razredima osnovne škole, sećam se kako mi je kazao da je u sedmom razredu poljubio baš svaku devojku za vreme vožnje na senu sa svojim odeljenjem".

Linč se vratio u Bojsi u leto nakon završenog devetog razreda u Virdžiniji i proveo je nekoliko nedelja boraveći kod raznih prijatelja. „Kad se vratio, bio je drugačiji", zapamtio je Smit. „Sazreo je i oblačio se drugačije – vratio se s jedinstvenim stilom i nosio je crne pantalone i crnu košulju, što je bilo neobično za našu grupu. Bio je baš samopouzdan i kad je pričao priče o doživljajima iz Vašingtona, bili smo impresionirani. Imao je izvesnu sofisticiranost koja me je naterala da pomislim: moj prijatelj je otišao negde daleko od mene."

„Posle srednje škole, Dejvid je prestao da dolazi u Bojsi i izgubili smo kontakt", nastavio je Smit. „Moja najmlađa ćerka je fotograf i živi u Los Anđelesu i jednog dana 2010. godine asistirala je nekom fotografu koji joj je rekao: 'Danas snimamo Dejvida Linča.' Kad su napravili pauzu za vreme snimanja, prišla je Linču i rekla: 'Gospodine Linč, mislim da poznajete mog oca, Marka Smita iz Bojsija.' Dejvid je odgovorio: 'Ma zezas me', i kad sam sledeći put posetio ćerku, našao sam se sa Dejvidom u njegovoj kući. Nisam ga video još od srednje škole, snažno me je zagrlio, a kad me je predstavljao ljudima u njegovoj kancelariji, rekao je: 'Želim da upoznate Marka, mog brata.' Dejvid je veoma odan, i ostao je u kontaktu s mojom ćerkom

– kao njenom ocu, drago mi je što je Dejvid tamo. Voleo bih da još uvek živimo vrata do vrata.”

Pedesete godine dvadesetog veka za Linča nikada nisu stvarno prošle. Mame u pamučnim haljinama koje se smeše vadeći tek ispečenu pitu iz rerne; plećati očevi u sportskim košuljama koji peku meso na roštilju ili kreću na posao u odelima; sveprisutne cigarete – svi su pušili 50-ih; klasičan rokenrol; konobarice u restoranima sa simpatičnim kapićima; devojke u soknicama i oksfordicama, džemperima i plisiranim kariranim suknjama – sve su to elementi Linčovog estetskog rečnika. Najznačajniji aspekt decenije koja je zauvek ostala uz njega, međutim, jeste atmosfera tog vremena: sjajna glazura nevinosti i dobrote, pulsiranje mračnih sila pod njom i prikriivena seksualnost koja je dominirala tim godinama jesu jedna vrsta kamena temeljca njegove umetnosti.

„Kraj u kome je sniman *Plavi somot* veoma je nalik našem kraju u Bojsiju, a na pola bloka od naše kuće bila je jedna jeziva stambena zgrada kao ona iz tog filma”, rekao je Džon Linč. Uvodna sekvenca *Plavog somota*, u kojoj se ređaju idilični američki prizori, izvučena je iz dečje knjige *Dobri dani u našoj ulici*, koja se trajno urezala u Dejvidov um. „Scena jurnjave kolima iz *Plavog somota* takođe je nastala na osnovu jednog iskustva iz Bojsija. Dejvid i nekolicina njegovih ortaka našli su se jednom prilikom u kolima s jednim starijim momkom koji je tvrdio da je vozio sto šezdeset kilometara na sat Bulevarom Kapitol. Mislim da je bilo zastrašujuće, taj suludi momak sa strava kolima u opasnoj vožnji, i to sećanje se zauvek vezalo za Dejvida. On mnogo toga u svom stvaralaštvu crpi iz detinjstva.”

Tačno je da se Linč osvrće na svoje detinjstvo u svom stvaralaštvu, ali pokretač njegove kreativnosti i stvari koje proizvodi ne mogu se objasniti jednom jednostavnom jednačinom. Možete secirati nečije detinjstvo u potrazi za znakovima koji objašnjavaju osobu u koju je dete izraslo, ali je mnogo češći slučaj da nema nikakvog okidača, nikakvog „ružinog pupoljka”¹⁰. Jednostavno, dolazimo na svet s nešto onoga ko smo. Linč se pojavio s neobično snažnom sposobnošću za radost i željan da bude opčinjen, i bio je od samog početka samouveren i kreativan. Nije bio jedan od dečaka koji su kupovali majice s nepristojnim crtežima na njima. Bio je dečak koji ih je pravio. „Dejvid je bio rođeni vođa”, rekao je njegov brat Džon.



O AUTORIMA

Dejvid Linč se probio u sam vrh internacionalne kinematografije još kada je 1977. izašao njegov prvi, krajnje autentični film *Glava za brisanje*. Do danas je triput bio nominovan za Oskara u kategoriji najbolje režije, i to za filmove *Čovek-slon*, *Plavi somot* i *Bulevar zvezda*; osvojio je Zlatnu palmu za *Divlji u srcu*; čitavu naciju je potpuno oborio s nogu serijom *Tvin Piks*, koja je premijerno prikazana na ABC televiziji. Linč važi za velikog umetničkog genija, čuvenog po svom neortodoksnom, nadrealističkom pristupu filmu. Autor je i knjige o transcendentalnoj meditaciji pod nazivom *Lov na veliku ribu*.

Kristin Makena je kritičarka, novinarka i bliska prijateljica Dejvida Linča, s kojim je od 1979. uradila niz intervjua. U periodu od 1976. do 1998. pisala je za *Los Anđeles tajms*, a svoje kritike je objavljivala u najčuvenijim američkim časopisima poput *Njujork tajmsa*, *Vašington posta*, *Rolling stouna*, *Veniti fera* i dr. Izdala je jednu knjigu o američkim avangardnim umetnicima 50-ih i 60-ih godina pod nazivom *Galerija „Ferus“: mesto od koga treba početi*, kao i dve zbirke svojih intervjua.

Dear Mom..... and Dad
please don't see the film
Eraserhead..... and Don't
tell anyone I did.

Dejvid Linč i Kristin Makena

SOBA ZA SNOVE

Za izdavača

Dijana Dereta

Izvršni urednik

Tijana Petković

Lektura i korektura

Milena Radić

Aleksandra Šašović

Likovno-grafička oprema

Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-212-5

Tiraž

1500 primeraka

Beograd 2018.

Izdavač / Štampa / Plasman

DERETA doo

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd

tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA

Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

791.633-051:929 Линч Д.

821.111(73)-94

ЛИНЧ, Дејвид, 1946–

Soba za snove / Dejvid Linč, Kristin Makena ; [prevod sa engleskog Radmila Ivanov]. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2018 (Beograd : Dereta). – 571 str. : ilustr. ; 24 cm. – (Biblioteka Biografije / [Dereta])

Slike autora. – Prevod dela: Room to Dream / David Lynch, Kristine McKenna. – Tiraž 1.500. – O autorima: str. 573. – Filmografija: str. 527–544. – Bibliografija: str. 551–552. – Napomene: str. 553–561.

ISBN 978-86-6457-212-5

1. Макена, Кристин [аутор]

а) Линч, Дејвид (1946–) – Аутобиографија

COBISS.SR-ID 269081356